

JANUSZ OSTROWSKI

Uogólnienie treści map glebowych i prezentacja pokrywy glebowej na mapach komputerowych w systemie TEMKART

Zarys treści. Zachowanie czytelności map glebowych w różnych skalach w znacznej mierze uzależnione jest od właściwego uogólnienia ich treści. Wyraża się ono w konstrukcji i sposobie graficznej prezentacji jednostek glebowych. Ma to szczególne znaczenie przy sformalizowaniu procesu sporządzania map glebowych poprzez zastosowanie elektronicznej techniki obliczeniowej.

Poprawność przyjętej koncepcji generalizacji można w znacznym stopniu zweryfikować stosując analizę straty informacji w procesie generalizacji i wykorzystując do oceny zakresu uogólnienia mapy gleb określenie stopnia generalizacji treści jednostek glebowych.

Niniejszą pracę autor poświęca omówieniu tych zagadnień oraz przedstawieniu własnych propozycji i koncepcji, które przyjęto do sformułowania założeń budowy systemu TEMKART.

1. Wprowadzenie

Problem generalizacji mapy glebowej rozpatrywać można w dwóch aspektach [4]:

— powierzchniowym — poprzez eliminację konturów mniejszych od ustalonego minimum i włączeniu ich do sąsiednich większych konturów, co stanowi jeden z ważnych elementów tworzenia treści map komputerowych w różnych skalach,

— tematycznym — polegającym na uogólnieniu jednostek glebowych drogą eliminacji lub agregacji poszczególnych elementów ich treści przy przechodzeniu od skal większych do mniejszych.

Ten drugi aspekt generalizacji jest przedmiotem niżej przedstawionych rozważań i propozycji autora, będących kontynuacją wcześniej podejmowanych prac w tym zakresie [2, 3] wynikającą z nowych możliwości rozwiązań, jakie stwarza zastosowanie elektronicznej techniki obliczeniowej do sporządzania map glebowych.

Zródłem informacji o pokrywie glebowej użytków rolnych, dostarczanych do systemu TEMKART, jest mapa glebowo-rolnicza. Informacje te zawarte są w symbolach jednostek glebowych. Tworzą je dwa elementy treści jednostek glebowych przedstawionych na tej mapie, a mianowicie oznaczenie typu i podtypu gleby oraz jej gatunku. Gatunek określa skład

mechaniczny profilu gleby (tekstura) uwzględniając ewentualną jego niejednorodność, która może się wyrażać występowaniem od dwóch do czterech warstw o różnym składzie mechanicznym.

Kombinacje typów i podtypów gleb oraz gatunków tworzące jednostki glebowe powodują, że liczba tych jednostek w obrębie rozpatrywanego regionu jest dość duża. Dla przykładu w woj. suwalskim wystąpiło około 1500 jednostek glebowych. Ich udział powierzchniowy jest różny. Poszczególne jednostki zajmują powierzchnię od kilkunastu procent do mniej niż jedna setna procenta. Każda z około 90% jednostek glebowych tego województwa ma powierzchnię mniejszą od 0,5% badanego obszaru.

Obciążanie dokumentacji i mapy glebowej w skali 1:100 000 i 1:200 000 prezentacją tak dużej zmienności pokrywy glebowej ograniczyłoby w znacznym stopniu czytelność mapy oraz komunikatywność zestawień powierzchniowych. Stwarza to konieczność generalizacji treści jednostek glebowych.

Ze względu na utylitarny charakter opracowania obarczono go dość znaczną liczbą zestawionych symboli oraz tabel. Jest to jednak niezbędne dla ułatwienia percepcji i zachowania przejrzystości przedstawionych koncepcji.

2. Zapis symbolu jednostki glebowej na mapach glebowo-rolniczych i w dokumencie źródłowym systemu TEMKART

Do utworzenia symbolu jednostki glebowej na mapie glebowo-rolniczej w skali 1:25 000 stosowane jest określenie typu i podtypu gleby oraz jej gatunku.

Wyróżnia się następujące typy i podtypy gleb:

- A — gleby bielcowe,
- B — gleby brunatne właściwe,
- Bw — gleby brunatne wylugowane,
- Bk — gleby brunatne kwaśne,
- Bd — gleby brunatne deluwialne,
- Bwd — gleby brunatne wylugowane deluwialne,
- C — czarnoziemy,
- Cz — czarnoziemy zdegradowane,
- Cd — czarnoziemy deluwialne,
- D — czarne ziemie właściwe,
- Dz — czarne ziemie zdegradowane,
- Dd — czarne ziemie deluwialne,
- Dzd — czarne ziemie zdegradowane deluwialne,
- G — gleby glejowe,
- Gd — gleby glejowe deluwialne,
- F — mady rzeczne,
- Fb — mady brunatne,

Fe — mady czarnoziemne,
 Fg — mady glejowe,
 E — gleby bagienne,
 T — gleby torfowe,
 M — gleby murszowe,
 R — rędziny,
 Rb — rędziny brunatne,
 Re — rędziny czarnoziemne,
 Rd — rędziny deluwialne.

Gatunek gleby tworzą następujące określenia:

sk — skała lita,
 sz — szkielet
 zp — żwir piaszczysty,
 zg — żwir gliniasty,
 pl — piasek luźny,
 ps — piasek słabo gliniasty,
 psp — piasek słabo gliniasty pylasty,
 pgl — piasek gliniasty lekki,
 pglp — piasek gliniasty lekki pylasty,
 pgm — piasek gliniasty mocny,
 pgmp — piasek gliniasty mocny pylasty,
 gp — glina piaszczysta,
 gpp — glina piaszczysta pylasta,
 gl — glina lekka,
 glp — glina lekka pylasta,
 gs — glina średnia
 gsp — glina średnia pylasta
 gc — glina ciężka
 gcp — glina ciężka pylasta,
 i — ił,
 ip — ił pylasty,
 pp — pył piaszczysty,
 pg — pył gliniasty,
 pli — pył ilasty,
 plz — pył zwykły,
 ls — less zwykły,
 li — less ilasty,
 bl — gleba bardzo lekka,
 l — gleba lekka,
 s — gleba średnia,
 c — gleba ciężka,
 (l) — rędzina lekka,
 (s) — rędzina średnia,

- (c) — rędzina ciężka,
 mt — warstwa mułowo-torfowa,
 tm — warstwa torfowo-mułowa,
 n — torf niski,
 v — torf wysoki i przejściowy,
 mm — warstwa murszowo-mułowa,
 m — warstwa mułowa,
 wł — wapno łakowe,
 ga — gytia.

Powyższe oznaczenia pozwalają na utworzenie symbolu jednostki glebowej, który w przypadku gleby o jednorodnej teksturze (składzie mechanicznym profilu glebowego), np. brunatnej wytworzonej z gliny lekkiej, ma postać B gl.

Przy niejednorodnej teksturze oznaczenie zmiany składu mechanicznego jest następujące:

- . — zmiana składu mechanicznego powyżej 50 cm,
 : — zmiana składu mechanicznego na głębokości 50—100 cm,
 :: — zmiana składu mechanicznego poniżej 100 cm.

Daje to możliwość symbolizowania jednostek glebowych o teksturze dwu-, trój- i czterowarstwowej w sposób następujący: B pl, B pl.ps, B pl.ps:gl, B pl.ps:gl.gs.

Jak z powyższego wynika, długość zapisu symbolu w tych przypadkach jest nierównomierna. Przy zapisie w dokumencie źródłowym, gdzie długość symbolu musi być ujednolicona, wymagana jest transformacja zapisu oznaczenia gatunku gleby. Występujące w procesie tej transformacji układy gatunków gleb i sposób ich zapisu ilustruje tabela 1.

Tabela 1

Zasady transformacji oznaczania gatunków gleb

Symbole gatunków gleb na mapie glebowo-rolniczej w skali 1:25 000	Zapis symboli gatunków gleb w dokumencie źródłowym			
	Gatunek gleby			
	.	:	::	
gl	gl	gl	gl	gl
gl.gs	gl	gs	gs	gs
gl:gs	gl	gl	gs	gs
gl.gs	gl	gl	gl	gs
gl.gs:gc	gl	gs	gc	gc
gl.gs.gs	gl	gs	gs	gc
gl.gs.gs	gl	gl	gs	gc
gl.gs:gc.i	gl	gs	gc	i

Lp.	Zgeneralizowane gatunki gleb	Typy gleb	Redziny	Czarnoziemy	Mady	Gleby brunatne		Gleby bielcowe i pseudobielcowe		Czarne ziemi		Gleby glejowe		
1	2	3	4	5	6	7		8		9				
1	zwirny piaszczyste				Bz	Bzp								
2	piaski luźne i słabo gliniaste			Fp	Fp	Bp	Bp	Ap	Ap	Dp	Dp	Gp	Gp	
3	piaski luźne i słabo gliniaste na piaskach gliniastych			Fp	Fp/pg	Bp	Bp/pg	Ap	Ap/pg	Dp	Dp/pg	Gp	Gp/pg	
				Fp	Fp/pg	Bp	Bp/pg	Ap	Ap/pg	Dp	Dp/pg	Gp	Gp/pg	
4	piaski luźne i słabo gliniaste na glinach lekkich i średnich			Fpg	Fp/gls	Bpg	Bp/gls	Ap	Ap/gls	Dpg	Dp/gls	Gpg	Gp/gls	
				Fpg	Fp/gls	Bpg	Bp/gls	Ap	Ap/gls	Dpg	Dp/gls	Gpg	Gp/gls	
5	piaski luźne i słabo gliniaste na glinach ciężkich i łąch			Fpi	Fp/gci	Bpi	Bp/gci	Ap	Ap/gci	Dpi	Dp/gci	Gpi	Gp/gci	
				Fpi	Fp/gci	Bpi	Bp/gci	Ap	Ap/gci	Dpi	Dp/gci	Gpi	Gp/gci	
6	piaski luźne i słabo gliniaste na pyłach			Fpy	Fp/pz	Bpy	Bp/pz	Ap	Ap/pz	Dpy	Dp/pz	Gpy	Gp/pz	
				Fpy	Fp/pz	Bpy	Bp/pz	Ap	Ap/pz	Dpy	Dp/pz	Gpy	Gp/pz	
7	piaski gliniaste			Fp	Fpg	Bp	Bpg	Ap	Ap	Dp	Dpg	Gp	Gpg	
8	piaski gliniaste na piaskach luźnych i słabo gliniastych			Fp	Fpg/p	Bp	Bpg/p	Ap	Ap/p	Dp	Dpg/p	Gp	Gpg/p	
				Fp	Fpg/p	Bp	Bpg/p	Ap	Ap/p	Dp	Dpg/p	Gp	Gpg/p	
9	piaski gliniaste na glinach lekkich i śred- nich			Fpg	Fpg/gls	Bpg	Bpg/gls	Ap	Ap/gls	Dpg	Dpg/gls	Gpg	Gpg/gls	
				Fpg	Fpg/gls	Bpg	Bpg/gls	Ap	Ap/gls	Dpg	Dpg/gls	Gpg	Gpg/gls	
10	piaski gliniaste na glinach ciężkich i łąch			Fpi	Fpg/gci	Bpi	Bpg/gci	Ap	Ap/gci	Dpi	Dpg/gci	Gpi	Gpg/gci	
				Fpi	Fpg/gci	Bpi	Bpg/gci	Ap	Ap/gci	Dpi	Dpg/gci	Gpi	Gpg/gci	
11	piaski gliniaste na pyłach			Fpy	Fpg/pz	Bpy	Bpg/pz	Ap	Ap/pz	Dpy	Dpg/pz	Gpy	Gpg/pz	
				Fpy	Fpg/pz	Bpy	Bpg/pz	Ap	Ap/pz	Dpy	Dpg/pz	Gpy	Gpg/pz	
12	zwirny gliniaste					Bz	Bzg							
13	gliny lekkie i średnie			Fg	Fgl	Bg	Bgl	Ag	Agls	Dg	Dgl	Gg	Ggl	
				Fg	Fgl	Bg	Bgl	Ag	Agls	Dg	Dgl	Gg	Ggl	
14	gliny lekkie i średnie na piaskach			Fgp	Fgl/ppg	Bgp	Bgl/ppg	Agp	Agls/ppg	Dgp	Dgl/ppg	Ggp	Ggl/ppg	
				Fgp	Fgl/ppg	Bgp	Bgl/ppg	Agp	Agls/ppg	Dgp	Dgl/ppg	Ggp	Ggl/ppg	
15	gliny lekkie i średnie na glinach cięż- kich i łąch			Fgi	Fgl/gci	Bgi	Bgl/gci	Ag	Agls/gci	Dgi	Dgl/gci	Ggi	Ggl/gci	
				Fgi	Fgl/gci	Bgi	Bgl/gci	Ag	Agls/gci	Dgi	Dgl/gci	Ggi	Ggl/gci	
16	gliny lekkie i średnie na pyłach			Fgy	Fgl/pz	Bgy	Bgl/pz	Ag	Agls/pz	Dgy	Dgl/pz	Ggy	Ggl/pz	
				Fgy	Fgl/pz	Bgy	Bgl/pz	Ag	Agls/pz	Dgy	Dgl/pz	Ggy	Ggl/pz	
17	gliny ciężkie i łąy			Fi	Fgci	Bi	Bgci	Ai	Agci	Di	Dgci	Gi	Geci	
18	gliny ciężkie i łąy na piaskach			Fip	Fgci/ppg	Bip	Bgci/ppg	Aip	Agci/ppg	Dip	Dgci/ppg	Gip	Geci/ppg	
				Fip	Fgci/ppg	Bip	Bgci/ppg	Aip	Agci/ppg	Dip	Dgci/ppg	Gip	Geci/ppg	
19	gliny ciężkie i łąy na glinach lekkich i średnich			Fig	Fgci/gls	Big	Bgci/gls	Aig	Agci/gls	Dig	Dgci/gls	Gig	Geci/gls	
				Fig	Fgci/gls	Big	Bgci/gls	Aig	Agci/gls	Dig	Dgci/gls	Gig	Geci/gls	
20	gliny ciężkie i łąy na pyłach			Fiy	Fgci/pz	Biy	Bgci/pz	Aiy	Agci/pz	Diy	Dgci/pz	Giy	Geci/pz	
				Fiy	Fgci/pz	Biy	Bgci/pz	Aiy	Agci/pz	Diy	Dgci/pz	Giy	Geci/pz	
21	pyły zwykłe		Cy	Cpz	Fy	Fpz	By	Bpz	Ay	Apz	Dy	Dpz	Gy	Gpz
22	pyły zwykłe na piaskach			Fyp	Fpz/ppg	Byp	Bpz/ppg	Ayp	Apz/ppg	Dyp	Dpz/ppg	Gyp	Gpz/ppg	
		Cyp	Cpz/ppg	Fyp	Fpz/ppg	Byp	Bpz/ppg	Ayp	Apz/ppg	Dyp	Dpz/ppg	Gyp	Gpz/ppg	
23	pyły zwykłe na glinach lekkich i średnich			Fyg	Fpz/gls	Byg	Bpz/gls	Ayg	Apz/gls	Dyg	Dpz/gls	Gyg	Gpz/gls	
		Cyg	Cpz/gls	Fyg	Fpz/gls	Byg	Bpz/gls	Ayg	Apz/gls	Dyg	Dpz/gls	Gyg	Gpz/gls	
24	pyły zwykłe na glinach ciężkich i łąch			Fyi	Fpz/gci	Byi	Bpz/gci	Ayi	Apz/gci	Dyi	Dpz/gci	Gyi	Gpz/gci	
		Cyi	Cpz/gci	Fyi	Fpz/gci	Byi	Bpz/gci	Ayi	Apz/gci	Dyi	Dpz/gci	Gyi	Gpz/gci	
25	pyły zwykłe na pyłach łąstych			Fy	Fpz/pz	By	Bpz/pz	Ay	Apz/pz	Dy	Dpz/pz	Gy	Gpz/pz	
		Cy	Cpz/pz	Fy	Fpz/pz	By	Bpz/pz	Ay	Apz/pz	Dy	Dpz/pz	Gy	Gpz/pz	
26	pyły łąste		Cy	Cpi	Fy	Fpi	By	Bpi	Ay	Api	Dy	Dpi	Gy	Gpi
27	pyły łąste na piaskach			Fyp	Fpi/ppg	Byp	Bpi/ppg	Ayp	Api/ppg	Dyp	Dpi/ppg	Gyp	Gpi/ppg	
		Cyp	Cpi/ppg	Fyp	Fpi/ppg	Byp	Bpi/ppg	Ayp	Api/ppg	Dyp	Dpi/ppg	Gyp	Gpi/ppg	
28	pyły łąste na glinach lekkich i średnich			Fyg	Fpi/gls	Byg	Bpi/gls	Ayg	Api/gls	Dyg	Dpi/gls	Gyg	Gpi/gls	
		Cyg	Cpi/gls	Fyg	Fpi/gls	Byg	Bpi/gls	Ayg	Api/gls	Dyg	Dpi/gls	Gyg	Gpi/gls	
29	pyły łąste na glinach ciężkich i łąch			Fyi	Fpi/gci	Byi	Bpi/gci	Ayi	Api/gci	Dyi	Dpi/gci	Gyi	Gpi/gci	
		Cyi	Cpi/gci	Fyi	Fpi/gci	Byi	Bpi/gci	Ayi	Api/gci	Dyi	Dpi/gci	Gyi	Gpi/gci	
30	pyły łąste na pyłach zwykłych			Fy	Fpi/pz	By	Bpi/pz	Ay	Api/pz	Dy	Dpi/pz	Gy	Gpi/pz	
		Cy	Cpi/pz	Fy	Fpi/pz	By	Bpi/pz	Ay	Api/pz	Dy	Dpi/pz	Gy	Gpi/pz	
31	piaski luźne i słabo gliniaste na utworach skalistych	Rps	Rps/sk		Fps	Fps/sk	Bps	Bps/sk	Asps	Asps/sk	Dps	Dps/sk	Gps	Gps/sk
32	piaski gliniaste na utworach skalistych	Rps	Rpg/sk		Fps	Fp/sk	Bps	Bp/sk	Asps	Asp/sk	Dps	Dp/sk	Gps	Gp/sk
				Fps	Fpg/sk	Bps	Bpg/sk	Asps	App/sk	Dps	Dpg/sk	Gps	Gpg/sk	
33	gliny lekkie i średnie na utworach ska- listych	Rgs	Rgl/sk		Fgs	Fgl/sk	Bgs	Bgl/sk	Ag	Agls/sk	Dgs	Dgl/sk	Ggs	Ggl/sk
		Rgs	Rgl/sk	Fgs	Fgl/sk	Bgs	Rgl/sk	Ag	Agls/sk	Dgs	Dgl/sk	Ggs	Ggl/sk	
34	gliny ciężkie i łąy na utworach ska- listych	Ris	Rgci/sk		Fis	Fgci/sk	Bis	Bgci/sk	Ais	Agci/sk	Dis	Dgci/sk	Gis	Ggci/sk
		Ris	Rgci/sk	Fis	Fgci/sk	Bis	Bgci/sk	Ais	Agci/sk	Dis	Dgci/sk	Gis	Ggci/sk	
35	pyły zwykłe na utworach skalistych	Rys	Rpz/sk		Fys	Fpz/sk	Bys	Bpz/sk	Ays	Apz/sk	Dys	Dpz/sk	Gys	Gpz/sk
		Rys	Rpz/sk	Fys	Fpz/sk	Bys	Bpz/sk	Ays	Apz/sk	Dys	Dpz/sk	Gys	Gpz/sk	
36	pyły łąste na utworach skalistych	Rys	Rpi/sk		Fys	Fpi/sk	Bys	Bpi/sk	Ays	Api/sk	Dys	Dpi/sk	Gys	Gpi/sk
		Rys	Rpi/sk	Fys	Fpi/sk	Bys	Bpi/sk	Ays	Api/sk	Dys	Dpi/sk	Gys	Gpi/sk	

Tak więc gleba B gl będzie miała w dokumencie źródłowym i na tabulogramie z maszyny cyfrowej zapis B gl gl gl gl, a gleba B pl.ps:gl będzie przedstawiona w postaci B pl ps gl gl.

3. Generalizacja treści jednostki glebowej przy przejściu ze skali mapy 1 : 25 000 do 1 : 100 000 w podsystemie regionalnym

Uogólnienie treści jednostek glebowych w podsystemie regionalnym obejmuje generalizację podtypów oraz gatunków gleb, a także głębokości zmiany składu mechanicznego w profilu gleby.

Symbole jednostek glebowych stosowanych do prezentacji treści mapy gleb w skali 1:100 000 tworzą następujące oznaczenia:

Typy gleb:

- A — gleby bielcowe i pseudobielcowe,
- B --- gleby brunatne,
- C — czarnoziemy,
- D — czarne ziemie,
- F — mady,
- G — gleby glejowe,
- R — rędziny.

Gatunki gleb:

- zp — żwiry piaszczyste,
- p — piaski luźne i słabo gliniaste,
- pg — piaski gliniaste,
- ppg — piaski,
- zg — żwiry gliniaste,
- gls — gliny lekkie i średnie,
- gci — gliny ciężkie i ły,
- pz — pyły zwykłe,
- pi — pyły ilaste,
- pzi — pyły,
- sk — utwory skaliste,

Zmiana składu mechanicznego w profilu gleby:

/ — zmiana składu mechanicznego na głębokości około 50 cm,

// — zmiana składu mechanicznego na głębokości około 100 cm.

W przypadku tekstury niejednorodnej skład mechaniczny generalizuje się do układu dwuwarstwowego.

Przyjęcie powyższych zasad generalizacji treści jednostek glebowych pozwala na utworzenie zamkniętego zestawu symboli obejmującego gleby mineralne z całego obszaru kraju. Zestaw ten zawiera wykaz zgeneralizowanych jednostek glebowych, zaprezentowany w tabeli 2.

Generalizacja treści jednostek glebowych przy przejściu ze skali 1:25 000 do skali 1:100 000 odbywa się w dwóch etapach:

— w pierwszym etapie maszyna cyfrowa generalizuje automatycznie podtypy i typy gleb i drukuje tabulogram (tabela 3) zawierający wykaz jednostek glebowych, w którym typy glebowe są zgeneralizowane, a gatunki nie,

— w drugim etapie generalizuje się ręcznie gatunki gleb, korzystając z wykazu zgeneralizowanych jednostek glebowych (tabela 2), według wzoru przedstawionego w tabeli 3.

Tabela 3

INWENTARYZACJA I CHARAKTERYSTYKA STRUKTURY POWIERZCHNIOWEJ
GLEB. WYKAZ JEDNOSTEK GLEBOWYCH

LP	SYMBOL JEDNOSTKI GLEBOWEJ						POWIERZ- CHNIA (HA)	PROCENT POWIERZ- CHNI
1	BW	<i>p</i>	PS	PL	PL	PL	72	2.0
2	BW	<i>p</i>	PS	PS	PL	PL	125	3.0
3	BW	<i>p</i>	PS	PS	PS	PS	47	1.0
4	BW	<i>pg/p</i>	PGL	PL	PL	PL	81	2.0
5	BW	<i>pg/p</i>	PGLP	PL	PL	PL	34	0.5
6	BW	<i>pg/p</i>	PGM	PL	PL	PL	16	—
7	BW	<i>pg//p</i>	PGL	PGL	PL	PL	50	1.0
8	BW	<i>pg//p</i>	PGLP	PGLP	PL	PL	328	7.0
9	BW	<i>pg//p</i>	PGL	PGL	PS	PS	63	1.5
10	BW	<i>pg//p</i>	PGM	PGM	PL	PL	34	0.5
11	BW	<i>pg</i>	PGMP	PGMP	PGMP	PGMP	19	0.5
12	BW	<i>pg</i>	PGL	PGL	PGL	PGL	225	4.5
13	BW	<i>pg</i>	PGLP	PGLP	PGLP	PGLP	28	0.5
14	BW	<i>pg</i>	PGM	PGM	PGM	PGM	3	—
15	BW	<i>pg//gls</i>	PGL	GL	GL	GL	44	1.0
16	BW	<i>pg//gls</i>	PGM	PGM	GL	GL	50	1.0
17	BW	<i>gls//ppg</i>	GLP	GLP	PL	PL	244	5.0
18	BW	<i>gls//ppg</i>	GLP	GLP	PS	PS	25	0.5
19	BW	<i>gls</i>	GLP	GLP	GLP	GLP	225	5.0
20	BW	<i>gls</i>	GS	GS	GS	GS	72	1.5
21	BW	<i>gls</i>	GSP	GSP	GSP	GSP	75	1.5
22	BW	<i>gls//gci</i>	GLP	GLP	GC	GC	25	0.5
23	BW	<i>gci</i>	GC	GC	GC	GC	34	0.5
24	BW	<i>pz//ppg</i>	PLZ	PLZ	PL	PL	91	2.0
25	BW	<i>pz//ppg</i>	PLZ	PLZ	PS	PS	38	1.0
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮

Wyniki generalizacji ręcznej wprowadza się do maszyny cyfrowej, która sporządza zestawienie jednostek zgeneralizowanych i ustala ich rozmieszczenie przestrzenne w układzie pólznaczonych.

4. Generalizacja treści jednostki glebowej przy przejściu ze skali 1 : 100 000 do 1 : 200 000 w podsystemie krajowym

Przy tworzeniu zasobu informatycznego o glebach w podsystemie krajowym wymagana jest dalsza komprymacja treści jednostki glebowej, wynikająca z zakresu potrzeb wykorzystania informacji oraz prezentacji pokrywy glebowej na mapie w minimum dwukrotnie mniejszej skali.

Konstruując zasoby dalszej generalizacji treści jednostki glebowej przyjęto założenie, że w podsystemie krajowym realizowana ona będzie automatycznie przez maszynę cyfrową. Uogólnieniu podlegać będą gatunki gleb oraz oznaczenie niejednorodności tekstury w profilu gleby przy zachowaniu takich samych wyróżnień typów gleb, jakie przyjęto w podsystemie regionalnym.

Na mapach gleb w skali 1:200 000 i mniejszej prezentowane będą następujące gatunki gleb mineralnych:

ż — żwiry,
p — piaski,
g — gliny,
i — ily i gliny ciężkie,
y — pyły,
s — utwory skaliste,

Niejednorodność tekstury oznaczona będzie poprzez możliwość wyróżnienia układów dwuwarstwowych z uwzględnieniem głębokości zmiany składu mechanicznego w przedziale 0—100 cm. Zaznaczone to będzie przez zapisanie w symbolu jednostki glebowej dwóch oznaczeń gatunków gleby występujących w danym profilu, np. gleba brunatna wytworzona z piasku zalegającego powyżej 100 cm na glinie będzie miała symbol B pg.

Głębokość zmiany składu mechanicznego w przeważającym na obszarze naszego kraju układzie piasku na glinie będzie można interpretować dokładniej uwzględniając typ gleby. Na podstawie zasad klasyfikacji gleb stosowanych przy sporządzaniu mapy glebowo-rolniczej można bowiem przyjąć, że w glebach bielcowych i pseudobielcowych miąższość warstwy piasku wynosi przeważnie około 50 cm, natomiast w glebach brunatnych osiąga ona najczęściej około 100 cm. To samo odnieść można również do pyłów naglinowych. W przypadku czarnych ziem i mań, które są przeważnie glebami dobrze uwilgotnionymi, informacja ta w skali przeglądowej nie ma tak istotnego znaczenia.

Ponieważ generalizacja treści jednostek glebowych w podsystemie krajowym obejmuje zamknięty zestaw wyróżnień przyjętych w podsystemie regionalnym, można ją w całości ująć w postaci tabelarycznej, co zaprezentowano w zestawieniu symboli zgeneralizowanych jednostek glebowych (tabela 2).

Informacje z tej tabeli wprowadza się do pamięci maszyny cyfrowej, która po odpowiednim oprogramowaniu ustala rozmieszczenie przestrzenne zgeneralizowanych jednostek glebowych w układzie pól znaczonych.

5. Analiza straty informacji w procesie generalizacji i określenie stopnia generalizacji treści jednostek glebowych

Przedstawione zakresy generalizacji treści jednostki glebowej w skali 1:100 000, a także 1:200 000, wymagają analizy i oceny pod względem straty informacji oraz określenia i porównania stopnia generalizacji. W tym celu wykorzystano opracowane przez autora elementy teorii diagnozy [1], która umożliwia przeprowadzenie takich badań.

W pierwszej fazie zbudowano graficzne modele treści jednostek glebowych (rys. 1), pokazując na nich równocześnie przekształcenia zachodzące w procesie generalizacji.

Każdy element treści jednostki glebowej został przedstawiony w postaci informografu i określony jako cecha diagnostyczna tej jednostki. Wyróżniono trzy cechy diagnostyczne:

C_1 — typ gleby

C_2 — gatunek gleby

C_3 — głębokość zmiany składu mechanicznego.

Identyfikację cech diagnostycznych określają stany cech diagnostycznych s , które dla cechy C_1 oznaczają symbole poszczególnych typów gleb (informograf a_1), dla cechy C_2 — symbole gatunków gleb (informograf a_2), a dla cechy C_3 — oznaczenia głębokości zmiany składu mechanicznego (informograf a_3). Oznaczenia symboli stanów cech diagnostycznych jak w dziale 2.

W procesie generalizacji następuje komprimacja stanów cech diagnostycznych, a ich miejsce zajmują integratory T , stanowiące uogólnione stany cech diagnostycznych. Oznaczenia symboli integratorów odpowiadają elementom treści zgeneralizowanej jednostki w skali 1:100 000, przedstawionym w dziale 3.

Taki układ graficzny ma tę zaletę, że ilustruje proces generalizacji na tle elementarnej jednostki glebowej (w skali 1:25 000), której model informatyczny jest następujący:

$$De\langle C_1, C_2, C_3 \rangle = d_1 \in s_{1.1}, \dots, d_{20} \in s_{1.20}, d_{21} \in s_{2.1}, \dots, d_{43} \in s_{2.23}, \\ d_{44} \in s_{3.1}, \dots, d_{47} \in s_{3.4} = d_1, d_2, d_3, \dots, d_{47}$$

gdzie

De — elementarna jednostka glebowa

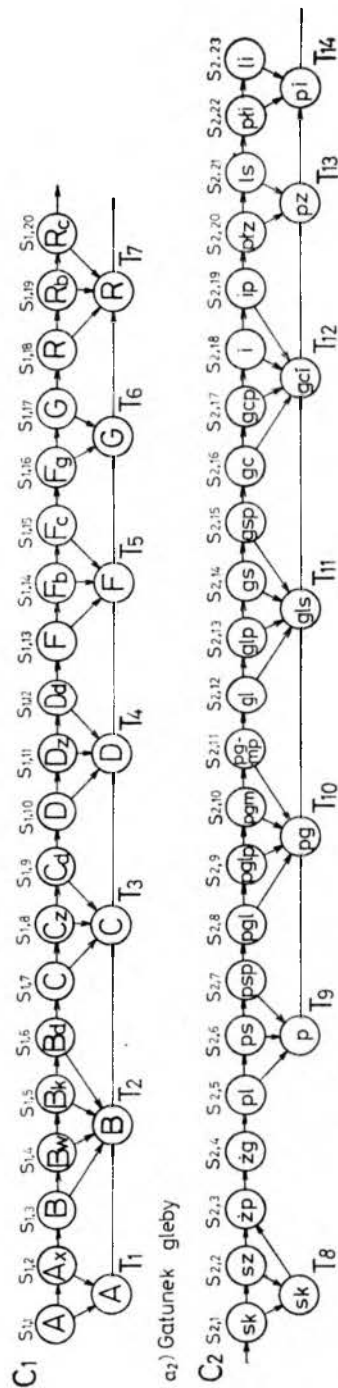
C_1, C_2, C_3 — cechy diagnostyczne,

$s_{1.1}, \dots, s_{1.20}, s_{2.1}, \dots, s_{2.23}, s_{3.1}, \dots, s_{3.4}$ — stany poszczególnych cech diagnostycznych,

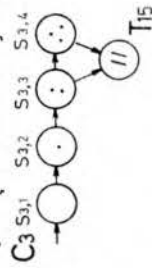
$d_1, \dots, d_{47}$ — elementarne decyzje diagnostyczne (jednobitowe),

Modele i generalizacja treści jednostek glebowych

a) Informografy diagnostyczne elementarnej i zgeneralizowanej jednostki glebowej w skali 1:100000
a1) Typ gleby

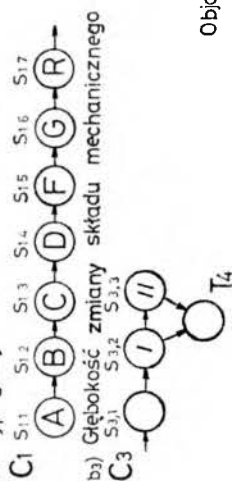

a3) Głębokość zmiany składu mechanicznego

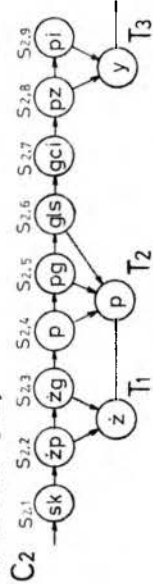

b) Informografy diagnostyczne zgeneralizowanej jednostki glebowej w skali 1:200000

b1) Typ gleby

b2) Gatunek gleby

Objaśnienia oznaczeń w tekście

Rys. 1

a ładunek informacji modelu wyliczony z wzoru na entropię wynosi

$$H_{De} = - \sum_{i=1}^{k=47} \left[p(d_i) \log_2 p(d_i^o) + p(d_i^o) \log_2 p(d_i^1) \right] = 47 \text{ bitów}$$

gdzie

H_{De} — entropia modelu elementarnej jednostki glebowej równa jej ładunkowi informacji,

d_i^1 — pozytywny wynik elementarnej decyzji diagnostycznej,

d_i^o — negatywny wynik elementarnej decyzji diagnostycznej,

i — numer elementarnej decyzji w danym modelu,

k — liczba elementarnych decyzji w danym modelu,

$pd_i^o = pd_i^1 = 1/2$.

Proces generalizacji treści elementarnej jednostki glebowej, polegający na kompresji stanów cech diagnostycznych i zastępowaniu ich przez integratory, prowadzi do skonstruowania następującego modelu informatycznego zgeneralizowanej jednostki glebowej:

$$\begin{aligned} Dz_1 \langle C_1, C_2, C_3 \rangle = & T_1 \langle d_1, d_2 \rangle, T_2 \langle d_3, \dots, d_6 \rangle, T_3 \langle d_7, \dots, d_9 \rangle, \\ & T_4 \langle d_{10}, \dots, d_{12} \rangle, T_5 \langle d_{13}, \dots, d_{15} \rangle, \\ & T_6 \langle d_{16}, d_{17} \rangle, T_7 \langle d_{18}, \dots, d_{20} \rangle, T_8 \langle d_{21}, d_{22} \rangle, \\ & d_{23}, d_{24}, T_9 \langle d_{25}, d_{27} \rangle, T_{10} \langle d_{28}, \dots, d_{31} \rangle, \\ & T_{11} \langle d_{32}, \dots, d_{35} \rangle, T_{12} \langle d_{36}, \dots, d_{37} \rangle, \\ & T_{13} \langle d_{40}, d_{41} \rangle, T_{14} \langle d_{42}, d_{43} \rangle, d_{44}, d_{45}, \\ & T_{15} \langle d_{46}, d_{47} \rangle \end{aligned}$$

gdzie

Dz_1 — zgeneralizowana jednostka glebowa w skali 1:100 000,

$T_1, \dots, T_{15}$ — integratory stanów cech diagnostycznych, a pozostałe oznaczenia jak wyżej,

którego ładunek informacji równy sumie entropii elementarnych i uogólnionych stanów cech diagnostycznych, wyliczony za pomocą wzoru na entropię integratora:

$$H_T = - \sum_{i=1}^n p(d_i) \left[p(d_i^o) \log_2 p(d_i^o) + p(d_i^1) \log_2 p(d_i^1) \right]$$

gdzie

H_T — entropia integratora,

i — numer elementarnej decyzji diagnostycznej w danym integratorze,

n — liczba elementarnych decyzji w danym integratorze, a pozostałe oznaczenia jak wyżej,

wynosi

$$H_{Dz_1} = - \left[\sum_{j=1}^{n=8} H_{Tj} + \sum_{j=9}^{n=10} H_{dj} + \sum_{j=11}^{n=16} H_{Tj} + \sum_{j=17}^{n=18} H_{dj} + H_{T15} \right] = 19 \text{ bitów}$$

gdzie

- H_{Dz_1} — entropia modelu zgeneralizowanej jednostki glebowej równa jej ładunkowi informacji,
- H_{dj} — entropia j -tej elementarnej decyzji diagnostycznej w tym modelu,
- H_{Tj} — entropia j -tej uogólnionej decyzji diagnostycznej (integratora),
 j — numer elementarnej i uogólnionej (poprzez integrator) decyzji diagnostycznej w danym modelu,
- p — liczba elementarnych i uogólnionych decyzji w danym modelu.

Jak wskazuje rysunek 1 (część a), w procesie generalizacji wprowadzono aż 15 integratorów, co doprowadziło do znacznego przekształcenia treści jednostki glebowej. Potwierdza to fakt, że z praktycznie trudnej do wyliczenia ogólnej liczby elementarnych jednostek gleb mineralnych uzyskano dla całego kraju zamknięty zestaw 334 zgeneralizowanych jednostek glebowych (tabela 2).

Znając ładunek informacji elementarnej i zgeneralizowanej jednostki glebowej oraz stopień uogólnienia treści elementarnej jednostki glebowej, wyrażony liczbą wprowadzonych integratorów, możemy określić stratę informacji o treści elementarnej jednostki glebowej, jaka nastąpiła w procesie generalizacji, oraz określić stopień generalizacji, wyrażony stosunkiem straty informacji do ładunku informacji elementarnej jednostki glebowej.

Zgodnie z powyższymi założeniami stratę informacji określić można z wzoru

$$S = H_{De} - \left(H_{Dz} - \sum_{i=1}^t H_{T_i} \right)$$

gdzie

- S — strata informacji,
- i — numer integratora w danym modelu zgeneralizowanej jednostki glebowej,
- t — liczba integratorów w danym modelu,

a pozostałe oznaczenia jak wyżej,
 natomiast stopień generalizacji można wyliczyć z ilorazu:

$$G = \frac{S}{H_{De}}$$

W przypadku zastosowanej generalizacji i przekształcenia treści jednostki glebowej, którą charakteryzują wartości

- $H_{De} = 47$ bitów,
- $H_{Dz_1} = 19$ bitów i $t = 15$ strata informacji wynosi:
 $S_1 = 47$ bitów — (19 bitów — 15 bitów) = 43 bity,

a stopień generalizacji

$$G_1 = \frac{43 \text{ bity}}{47 \text{ bitów}} = 0,91$$

Powyższe wyliczenia wskazują na prawie całkowite przekształcenie elementarnej jednostki glebowej i na bardzo wysoki stopień jej generalizacji.

Kolejny etap generalizacji ze skali 1:100 000 do skali 1:200 000 ilustrują informografy b_1, b_2, b_3 przedstawione na rysunku 1 (część b). Analiza tych informografów wskazuje, że w procesie dalszej generalizacji wprowadzono cztery integratory uogólniające gatunki gleb i głębokość zmiany składu mechanicznego.

Gdy traktujemy generalizację jednostki glebowej w skali 1:200 000 jako uogólnienie treści zgeneralizowanej jednostki glebowej w skali 1:100 000, ta ostatnia nabiera względnego charakteru jednostki elementarnej. Takie założenie pozwala na następujące przedstawienie jej modelu informatycznego:

$$Dz_1 \langle C_1, C_2, C_3 \rangle = d_1 \in s_{1,1}, \dots, d_7 \in s_{1,7}, d_8 \in s_{2,1}, \dots, \\ d_{16} \in s_{2,9}, d_{17} \in s_{3,1}, \dots, d_{19} \in s_{3,3} = d_1, d_2, d_3, \dots, d_{19}$$

oraz obliczenie ładunku informacji, który wynosi:

$$H_{Dz_1} = - \sum_{i=1}^{k=19} \left[p(d_i^o) \log_2 p(d_i^o) + p(d_i^1) \log_2 p(d_i^1) \right] = 19 \text{ bitów}$$

Dokonując dalszej generalizacji, również poprzez kompresję stanów cech diagnostycznych, uzyskujemy następujący model jednostki glebowej zgeneralizowanej w skali 1:200 000:

$$Dz_2 \langle C_1, C_2, C_3 \rangle = d_1, d_2, d_3, d_4, d_5, d_6, d_7, d_8, T_1 \langle d_9, d_{10} \rangle, \\ T_2 \langle d_{11}, d_{12} \rangle, d_{13}, d_{14}, T_3 \langle d_{15}, d_{16} \rangle, \\ d_{17}, T_4 \langle d_{18}, d_{19} \rangle$$

gdzie

Dz_2 — zgeneralizowana jednostka glebowa w skali 1:200 000,

a pozostałe oznaczenia jak wyżej,

którego ładunek informacji wynosi:

$$H_{Dz_2} = - \left[\sum_{j=1}^{p=8} H d_j + \sum_{j=9}^{p=10} H T_j + \sum_{j=11}^{p=12} H d_j + H_{T_3} + H d_{17} + H_{T_4} \right] = 15 \text{ bitów}$$

gdzie

H_{Dz_2} — entropia modelu zgeneralizowanej jednostki glebowej równa jej ładunkowi informacji,

a pozostałe oznaczenia jak wyżej.

Analiza straty informacji na tym etapie generalizacji przy $H_{Dz_1} = 19$ bitów,

$H_{Dz_1} = 15$ bitów i $t = 4$ wskazuje, że strata ta wynosi:

$S_2 = 19$ bitów — (15 bitów — 4 bity) = 8 bitów,

a stopień generalizacji osiąga wartość:

$$G_2 = \frac{8 \text{ bitów}}{19 \text{ bitów}} = 0,42$$

Znacznie mniejszy stopień generalizacji koreluje z faktem, że z 334 zgeneralizowanych jednostek glebowych w skali 1:100 000 po ich przekształceniu według powyższych zasad uzyskano 109 jednostek zgeneralizowanych w skali 1:200 000.

6. Zasady prezentacji pokrywy glebowej na mapach komputerowych w skali 1 : 100 000 i 1 : 200 000

Główne kryterium konstrukcji symboli na komputerowych mapach gleb stanowią minimalne wymiary konturu glebowego, które wynoszą $2,5 \times 5$ mm. Na takim fragmencie wycinka mapy, za pomocą pisaka x—y, wpisać można czytelny symbol składający się maksymalnie z trzech znaków.

Warunek ten jest podstawowym wyznacznikiem osymbolizowania map glebowych zarówno w skali 1:100 000, jak i 1:200 000, ponieważ minimalne wymiary konturu glebowego prezentowanego na tych mapach są jednakowe.

Analiza symboli zgeneralizowanych jednostek glebowych w skali 1:100 000 przedstawionych w tabeli 2, które używane są przy sporządzaniu tabel i zestawień wskazuje, że składają się one minimum z dwóch, natomiast maksimum z dziewięciu znaków. Nie spełniają więc założonego warunku dla symboli kartograficznych i muszą być poddane komprymacji oraz transformacji.

Zasada komprymacji wynika z modelu budowy (rozcłonowania) symbolu, który jest następujący:

Typ gleby	Skład mechaniczny górnej warstwy	Głębokość zmiany składu mechanicznego	Skład mechaniczny dolnej warstwy
B	pg	/ /	gls

Jak wynika z powyższego schematu, rozwinięty symbol ma budowę czteroczłonową. W pierwszym etapie transformacji należało więc dokonać komprymacji elementów tworzących symbol jednostki glebowej. Dokonano tego przez połączenie głębokości zmiany składu mechanicznego z występującym w podłożu gatunkiem gleby w jeden człon symbolu.

Dla spełnienia warunku, aby symbol prezentowany na mapie był maksimum trójznakowy skrócono oznaczenia w poszczególnych członach symbolu, ponieważ tylko pierwszy człon odpowiada przyjętym założeniom. Wymagało to również dokonania przekształcenia oznaczeń całego symbolu jednostki glebowej.

Analizując różne rozwiązania graficzne stwierdzono, że maksymalną czytelność i komunikatywność zapewnia symbol, w którym typ gleby będzie przedstawiony za pomocą dużej litery, gatunek gleby cyfrą, a ostatni człon oznaczający głębokość zmiany składu mechanicznego i gatunek podłoża — znakiem graficznym (w tym celu wykorzystano znaki interpunkcyjne i dodatkowe znajdujące się w składzie kodu ISO).

Przyjęto więc następujące znaki dla poszczególnych członów kartograficznych symboli jednostek glebowych prezentowanych na mapie:

Typy gleb:

- A — gleby biellicowe i pseudobiellicowe,
- B — gleby brunatne,
- C — czarnoziemy,
- D — czarne ziemie,
- F — mady,
- G — gleby glejowe,
- R — rędziny,

Gatunki gleb:

- 1 — żwiry piaszczyste,
- 2 — piaski luźne i słabo gliniaste,
- 3 — piaski gliniaste,
- 4 — żwiry gliniaste,
- 5 — gliny lekkie i średnie,
- 6 — gliny ciężkie i ły,
- 7 — pyły zwykłe
- 8 — pyły ilaste,

Głębokość występowania i skład mechaniczny warstwy podścielającej:

- — piaski luźne i słabo gliniaste od 50 cm,
- : — piaski luźne i słabo gliniaste od 100 cm,
- , — piaski gliniaste od 50 cm,
- ; — piaski gliniaste od 100 cm,
- ↑ — piaski od 50 cm,
- | — piaski od 100 cm,
- + — gliny lekkie i średnie od 50 cm,
- # — gliny lekkie i średnie od 100 cm,
- x — gliny ciężkie i ły od 50 cm,

- * — gliny ciężkie i ły od 100 cm,
- (— pyły zwykłe od 50 cm,
-) — pyły zwykłe od 100 cm,
- [— pyły ilaste od 50 cm,
-] — pyły ilaste od 100 cm,
- < — pyły od 50 cm,
- > — pyły od 100 cm,
- — utwór skalisty od 50 cm,
- = — utwór skalisty od 100 cm.

Powyższy układ oznaczeń pozwala na transformację rozwiniętych symboli zgeneralizowanych jednostek glebowych, której przykłady przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4

Przykłady transformacji zgeneralizowanych jednostek glebowych
w skali 1:100 000

Jednostka glebowa	Symbol rozwinięty	Symbol kartograficzny
Mada, pył zwykły	F pz	F7
Gleba brunatna, piasek gliniasty na piasku luźnym lub słabogliniastym	B pg/p B pg/p	B3. B3:
Czarna ziemia, pył ilasty na glinie lekkiej lub średniej	D pi/gls D pi//gl	D8+ D8#

Stosując przedstawioną w tabeli 4 zasadę można zestawić pełny wykaz kartograficznych symboli zgeneralizowanych jednostek glebowych, służących do prezentacji rozmieszczenia konturów tych jednostek na mapie gleb.

W przypadku sporządzania map glebowych w skali 1:200 000 nie zachodzi potrzeba komprymacji symboli rozwiniętych i tworzenia specjalnych symboli kartograficznych.

Przyjęte symbole do oznaczenia zgeneralizowanych jednostek glebowych w tej skali w swym założeniu wstępnym składają się już z trzech znaków (tabela 2) i mogą być również użyte do oznaczeń na mapie gleb. Dlatego też niżej zestawiono tylko pełny wykaz symboli zgeneralizowanych jednostek glebowych (tabela 5), które służą do sporządzenia mapy gleb w skali 1:200 000.

Tabela 5

Wykaz symboli zgeneralizowanych jednostek glebowych w skali 1:200 000

Lp.	Typy gleb Zgeneralizowane gatunki gleb	Rę- dziny	Czarno- ziemy	Mady	Gleby brun- atne	Gleby biellic. i pseu- dobie- lic.	Czarne ziemie	Gleby glejo- we
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	żwirny				Bz			
2	piaski			Fp	Bp	Ap	Dp	Gp
3	piaski na glinach			Fpg	Bpg	Ap _g	Dpg	Gpg
4	piaski na łąkach i glinach ciężkich			Fpi	Bpi	Api	Dpi	Gpi
5	piaski na pyłach			Fpy	Bpy	Apy	Dpy	Gpy
6	gliny			Fg	Bg	Ag	Dg	Gg
7	gliny na piaskach			Fgp	Bgp	Ag _p	Dgp	Ggp
8	gliny na łąkach i glinach ciężkich			Fgi	Bgi	Ag _i	Dgi	Ggi
9	gliny na pyłach			Fgy	Bgy	Ag _y	Dgy	Ggy
10	iły i gliny ciężkie			Fi	Bi	Ai	Di	Gi
11	iły i gliny ciężkie na piaskach			Fip	Bip	Aip	Gip	Dip
12	iły i gliny ciężkie na glinach			Fig	Big	Alg	Dig	Gig
13	iły i gliny ciężkie na pyłach			Fiy	Byi	Aiy	Diy	Giy
14	pyły		Cy	Fy	By	Ay	Dy	Gy
15	pyły na piaskach		Cyp	Fyp	Byp	Ayp	Dyp	Gyp
16	pyły na glinach		Cyg	Fyg	Byg	Ayg	Dyg	Gyg
17	pyły na łąkach i glinach ciężkich		Cyi	Fyi	Byi	Ayi	Dyi	Gyi
18	piaski na utworach ska- listych	Rps		Fps	Bps	Aps	Dps	Gps
19	gliny na utworach ska- listych	Rgs		Fgs	Bgs	Ag _s	Dgs	Ggs
20	iły i gliny ciężkie na utworach skalistych	Ris		Fis	Bis	Ais	Dis	Gis
21	pyły na utworach skał- stych	Rys		Fys	Bys	Ays	Dys	Gys

LITERATURA

- [1] Ostrowski J.: *Elementy teorii diagnozy w badaniach środowiska glebowo-przyrodniczego*. P.T.Gleb., z. 27, Warszawa 1974.
- [2] Ostrowski J., Gąsiewicz W.: *Próba analizy procesu generalizacji mapy glebowej*. Pam. Puł., z. 27, PIWRiL, 1967.
- [3] Ostrowski J., Gąsiewicz-Łyżwińska W.: *Uogólnienie treści map glebowych w procesie generalizacji*. Pam. Puł., z. 34, PIWRiL, 1968.
- [4] Strzemski M.: *Myśli przewodnie kartografii gleboznawczej dla potrzeb rolnictwa*. Pam. Puł., z. 22, PIWRiL 1966.

Recenzował: doc. dr hab. Stanisław Białousz

JANUSZ OSTROWSKI

GENERALIZATION OF THE CONTENT OF SOIL MAPS AND PRESENTATION OF THE SOIL COVER ON MAPS PRODUCED BY MEANS OF COMPUTER PROCESSING IN THE TEMKART SYSTEM

Summary

The principles of generalization of the soil units and their presentation on the soil computer maps drafted at various scales in the TEMKART system for cartographic data processing are considering in this paper.

The rules of construction of the soil symbols related to the results of generalization of the content of soil units as well as transformation of the symbols presented in the graphical form, the structure of which results from the drafting possibility with the use of the $x-y$ plotter controlled by the computer, are discussed.

The author presents, moreover, the idea of generalizing the content of the soil units shown on the soil maps at the scale sequence 1:25 000, 1:100 000, 1:200 000 in the systemic formulation with simultaneous taking into account preserving of legibility and clarity of these maps. The above mentioned conception is supported by a specification of information loss in the process of generalization, and the degree of generalization of the content of the soil units on the soil maps drafted at various scales.

Translation: Regina Majewska

ЯНУШ ОСТРОВСКИ

ОБОБЩЕНИЕ СОДЕРЖАНИЯ ПОЧВЕННЫХ КАРТ И ОТОБРАЖЕНИЕ ПОЧВЕННОГО ПОКРОВА НА КАРТАХ СОСТАВЛЕННЫХ С ПОМОЩЬЮ ЭВМ В СИСТЕМЕ ТЕМКАРТ

Р е з ю м е

В работе изложены основы генерализации почвенных единиц и их представление на почвенных картах различного масштаба, составленных с помощью ЭВМ в системе преобразования картографических данных ТЕМКАРТ.

Рассмотрены принципы конструкции почвенных обозначений, вытекающие из результатов генерализации содержания почвенных единиц, а также трансформации полных обозначений в обозначения картографические, которых строение вытекает из возможности их разрисовки с помощью пишущего устройства $x-y$ сопряженного с ЭВМ.

Представлены также основы решения проблемы обобщения содержания почвенных единиц, представленных на почвенных картах в последовательных масштабах 1 : 25 000, 1 : 100 000, 1 : 200 000 в системном решении с учетом сохранения информации в процессе генерализации, а также определением степени генерализации содержания почвенных единиц, представленных на почвенных картах различного масштаба.

Перевод: Janusz Ostrowski